

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту Завідувач
кафедри Сментина Наталія
Валентинівна

20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за
магістерською програмою професійного спрямування
«Муніципальна економіка»

на тему: «**МЕТОДИ МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ З
ОРІЄНТАЦІЄЮ НА АКТИВНУ УЧАСТЬ ГРОМАДЯН (НА ПРИКЛАДІ
М. ОДЕСА)**»

Виконавець:
студент ФЕУП 66 група
Кузовенков Борис Олександрович

Науковий керівник:
к.е.н, доцент Клевцевич Наталія
Анатоліївна

Одеса 2020 ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ....	7
1.1. Муніципальне управління як наукова категорія	7
1.2. Загальна характеристика методів муніципального управління	17
1.3. Місце методів з орієнтацією на активну участь громадян в системі методів муніципального управління	27
РОЗДІЛ 2. ІНСТИТУЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН В МУНІЦИПАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ В МІСТІ ОДЕСА	39
2.1. Поєднання класичних методів муніципального управління та участі громадськості в м. Одеса	39
2.2. Інституційні аспекти забезпечення участі громадян в муніципальному управлінні м. Одеса	47
2.3. Інструменти, процедури та технології громадської участі в муніципальному управлінні	55
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ З ОРІЄНТАЦІЄЮ НА АКТИВНУ УЧАСТЬ ГРОМАДЯН В МІСТІ ОДЕСА	65
3.1. Удосконалення методів інформування громадськості.....	65
3.2. Напрями подальшого розвитку громадського контролю на місцевому рівні.....	73
3.3. Використання світової практики участі громадян в муніципальному управлінні м. Одеса	80
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94
ДОДАТКИ.....	101

ВСТУП

Актуальність теми. Конституція України, проголошуючи правову демократичну державу, закріпила можливість участі громадян в управлінні справами держави. Реалізація громадянами конституційно гарантованої можливості участі в управлінні публічними справами має великий потенціал для розвитку громадянського суспільства, забезпечення стабільності основ конституційного ладу, підвищення ефективності державного управління та місцевого самоврядування. Участь в управлінні справами держави забезпечує включеність громадян в процес інституціоналізації органів державної влади і місцевого самоврядування, залучає в управлінську, нормотворчу і судову діяльність.

Особливої важливості набуває участь громадян в муніципальному управлінні. З однієї сторони контури сучасного світу визначаються характеристиками глобалізації, в умовах якої особливої актуальності набувають інтеграція у світовий економічний, політичний і культурний простір, залучення до цінностей і інститутів демократії, а з іншої - надзвичайно актуальним питанням сьогодення збереження сталого розвитку конкретного міста чи регіону, консолідація територіального і правового простору, реалізація в повному обсязі прав і свобод громадян, особливо тих, які передбачають участь у муніципальному управлінні.

Магістральним напрямом розвитку сучасної української демократії є вдосконалення механізмів представницької демократії, яка трансформується в модель, що характеризується значною залученістю громадян в процес вироблення і прийняття муніципальних рішень. Причому особливої актуальності набуває не стільки синтез форм прямої і представницької демократії, скільки сукупність різних стратегій залучення громадян до управління муніципальними справами. Серед них прямої демократії буде належати важливе, але не основне місце. Домінуючою стратегією залучення громадян в муніципально-владні відносини стає не прийняття рішень самими

громадянами, а вироблення рішень за їх участю.

Слід зазначити, що питанням сутності муніципальної політики присвячені праці таких вітчизняних вчених як О. Ігнатенко та Г. Борщ, питанням ефективності муніципального управління приділялася увага В. С. Куйбіди, О.Г. Осауленка, В.Д. Бакуменка, Ю.П. Шарова. Питання правової природи органів самоорганізації населення вивчають у своїх роботах А. Ф. Ткачук, А. В. Дуда, О. Г. Остапенко, Л. В. Беззубко, Д. В. Кольцова, О. П. Бойко. Проте значно менше уваги приділяється вченими вивченню питання щодо участі громадян в муніципальному управлінні. Серед поодиноких дослідників слід назвати П. В. Круша, С. А. Пінчука, О.Г. Лиски, В. М. Вакуленка. Але цих праць замало для теоретичного обґрунтування та практичного наповнення сенсом участь громадян в управлінні муніципальним утворенням, визначення методів такого управління що і обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою роботи є дослідження методів муніципального управління з орієнтацією на активну участь громадян на прикладі м. Одеса.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- 1) розглянути муніципальне управління як наукову категорію;
- 2) надати загальної характеристики методів муніципального управління;
- 3) визначити місце методів з орієнтацією на активну участь громадян в системі методів муніципального управління;
- 4) розглянути поєднання класичних методів муніципального управління та участі громадськості в м. Одеса;
- 5) дослідити інституційні аспекти забезпечення участі громадян в муніципальному управлінні м. Одеса;
- 6) визначити інструменти, процедури та технології громадської участі в муніципальному управлінні;

7) з'ясувати можливості удосконалення методів інформування громадськості;

8) визначити напрями подальшого розвитку громадського контролю на місцевому рівні;

9) розглянути можливості використання світової практики участі громадян в муніципальному управлінні м. Одеса.

Об'єктом дослідження в роботі виступає процес муніципального управління в сучасних умовах.

Предметом дослідження є методи муніципального управління з орієнтацією на активну участь громадян на прикладі м. Одеса.

Методи дослідження. В процесі дослідження використано систему методів. Так, використання таких методів формальної логіки, як опис, порівняння, класифікація, аналіз досліджуваних явищ і синтез отриманих результатів дослідження дозволило охарактеризувати муніципальне управління як наукову категорію, визначити систему методів муніципального управління та сформулювати конкретні пропозиції щодо її зміни з урахуванням участі громадян в муніципальному управлінні. В процесі розробки різних аспектів теми широко використовувалися спеціальні методи наукового пізнання: формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-функціональний, соціологічний та статистичний та інші методи пізнання. Аналіз участі громадян в управлінні муніципальними справами держави з точки зору системно-структурного та функціонального методів дозволив зробити висновок про те, що сукупність методів такої участі має стати невід'ємною властивістю демократичної правової держави, орієнтованої на побудову ефективного громадянського суспільства. Крім того, ці методи забезпечили вивчення участі громадян в управлінні справами м. Одеси як системи, дав можливість виявити її основні елементи та їх недоліки, показати об'єктивно існуючий взаємозв'язок між ними. Досягненню поставленої мети сприяв і компаративний метод. На його основі проаналізовано можливості

використання світової практики участі громадян в муніципальному управлінні м. Одеса. Не менш продуктивним у вивченні такого складного і багатогранного явища, як участь громадян в управлінні муніципальними справами, став міждисциплінарний метод, що полягає в дослідженні питань як з позицій різних юридичних наук (теорії права, конституційного, муніципального, адміністративного), так і інших сфер гуманітарного знання, зокрема муніципального менеджменту. Концептуальні ідеї політології, соціології, державного управління дозволили проаналізувати заявлену наукову проблему з різних точок зору і визначити вектор розвитку та стратегії залучення громадян до участі в управлінні муніципальними справами.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 110 сторінок.

Публікація. За результатами виконання кваліфікаційної роботи підготовлено публікацію «Вплив громадських організацій на дієвість стратегічного планування місцевого розвитку», що було опубліковано у Науковому студентському віснику ФЕУП.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Серед вчених відсутня єдність щодо поняття «муніципальне управління» та його співвідношення з іншими термінами. Проведений аналіз дозволив зробити висновок про те, що «місцеве управління» використовується в одному значенні з терміном «місцеве самоврядування» в Україні стосовно до управління поселеннями, муніципальними районами. У випадку внутрішньоміських муніципальних утворень в містах, то «місцеве управління» постає більш об'ємним поняттям, що включає в себе як державну адміністрацію на місцях, так і органи місцевого самоврядування. Термін «місцеве самоврядування» є ширшим за змістом терміну «муніципальне управління», оскільки включає всі форми реалізації місцевого самоврядування, тоді як муніципальне управління становить лише його частину, яка реалізується відповідними органами. Сутність муніципального управління зводиться до цілеспрямованого впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічні процеси в муніципальному утворенні для задоволення суспільних інтересів і потреб населення територіальної громади та підвищення якості життя.

2. Під методами муніципального управління пропонуємо розуміти застосування окремих прийомів, засобів, що застосовуються суб'єктом муніципального управління відносно об'єкта муніципального управління для досягнення поставлених цілей в сфері забезпечення життєдіяльності муніципального утворення. Методи муніципального управління ґрунтуються на об'єктивних економічних законах, закономірностях соціально- економічних систем, враховують досягнутий науково-технічний рівень, соціальні, правові та психологічні відносини в процесі управління. На підставі проведеного аналізу запропоновано методи муніципального управління ділити на дві групи: методи муніципального управління, орієнтовані на участь громадян та не орієнтовані на це. До методів, які орієнтовані на опосередковану участь

громадян в муніципальному управлінні пропонуємо віднести адміністративні, економічні та соціально-психологічні.

3. В системі методів муніципального управління важливе місце займають методи з орієнтацією на активну пряму участь громадян. Важливість цих методів обумовлена потребою впровадження публічних аспектів у муніципальне управління, яке направлене на забезпечення життєдіяльності муніципального утворення. Серед науковців відсутня єдність щодо виокремлення цих методів. Зазвичай мова йде лише про форми участь громадян у процесі прийняття рішень на муніципальному рівні. Проведений аналіз існуючих моделей та підходів вчених дозволив в сукупності методи з орієнтацією на активну пряму участь громадян виокремити методи, які реалізуються в сфері місцевої правотворчості, виконавчої влади та місцевого самоврядування; участь громадян у формуванні органів публічної влади, участі у діяльності цих органів, здійснення громадського контролю за їх діяльністю; методи участі колективів в муніципальних справах, методи індивідуальної участі в муніципальних справах; конституційні, законодавчо-визначені, які не мають нормативного закріплення; добровільну та примусову участь; регулярні та нерегулярні методи; легітимні та протестні методи.

4. М. Одеса - це великий адміністративний, економічний і культурний центр південної України. В муніципальному управлінні м. Одеса активно використовуються класичні методи управління, які тісно поєднуються з методами участі громадян. Найбільше значення в управлінні Одесою відіграють адміністративно-правові методи. Вони знаходять своє відображення у прийнятті різноманітних рішень Одеською міською радою, виконавчим комітетом, головою ради. При цьому населення м. Одеса приймає участь у цих рішеннях через місцеві вибори, через власних депутатів,, які звітують населенню. З іншої сторони влада намагається якомога повніше інформувати громадян про власні рішення та суспільне життя міста через

відповідні сайти. Основними методами участі громадян при цьому є звернення, на які надаються відповіді.

5. Інституційна складова забезпечення участі громадян в муніципальному управлінні м. Одеса знаходиться на початковому етапі розвитку. Водночас вже на сьогодні вона забезпечена наступними організаційно-структурними утвореннями: Департамент з питань звернень громадян, який на пряму співробітничав з Центром звернень, запитів та листування, Єдиним центром звернень громадян; Управління з питань взаємодії з органами самоорганізації населення; Департамент надання адміністративних послуг; Координаційна рада керівників громадських та благодійних організацій при Одеському міському голові. Проте в найближчому майбутньому відбудеться поступове переформатування інституційна складова забезпечення участі громадян в муніципальному управлінні через формування єдиного інтернет-простору «Відкрите місто».

6. На сьогодні громадська участь в муніципальному управлінні передбачає цілу низку інструментів, процедур та технологій. Базується вона на трьох видах ресурсів: часі, зацікавлених сторонах (а значить наявності інтересу) та увазі зі сторони ЗМІ. Основна процедура участі включає наступні етапи: прояв суспільної позиції, участь у прийнятті рішень, участь в експертизі проекту, зворотній зв'язок. В ході реалізації цієї процедури відбувається взаємодія між зацікавленими сторонами, до яких можна включити людей, які безпосередньо знаходяться в процесі, за яким необхідно прийняти рішення (місцеві жителі і працівники); жителі довколишніх населених пунктів в регіоні; регіональна громадськість; регіональні засоби масової інформації; місцеві неурядові організації; місцеві ради; постачальники товарів і послуг; санітарно-епідеміологічна служба; Управління з питань надзвичайних ситуацій; Центральний профільний орган влади; міжнародні неурядові екологічні організації. Водночас, не зважаючи на широкий спектр інструментарію залучення громадськості до управління активність населення є

доволі низькою.

7. Основним методом інформування громадськості щодо їх можливостей участі в муніципальному управлінні в м. Одеса є відповідні сайти місцевих органів влади. Проте кількість відвідувань таких сайтів є дуже низька. Тому на поточний момент не можна відмовитися від класичного методу інформування населення щодо участі в муніципальному управлінні через ЗМІ та інформаційні агентства. Для цього доцільно укласти відповідні договори з цими суб'єктами, в яких передбачити різні моменти такого співробітництва щодо інформування громадян. Окрім того, більш ширше слід використовувати прес-конференції та брифінги щодо різноманітних проектів та заходів, де можуть приймати участь громадяни. Доцільним є розширення кількості круглих столів та громадських слухань, де обговорюються проблеми участі громадян в муніципальному управлінні; проведення спеціалізованих семінарів, на яких здійснюється навчання та інформування про можливості участі громадян в муніципальному управлінні. Для залучення громади, та її більш широкому інформуванню доцільно також використовувати різні опитування та спільні дослідження.

8. На сьогодні громадський контроль як механізм участі населення в управлінні муніципальними справами потребує удосконалення, в першу чергу, на рівні держави. На сьогодні існує потреба у прийнятті Закону України «Про громадський контроль» в якому необхідно прописати, що органи муніципальної влади є не суб'єктами, а об'єктами контролю. При цьому у відповідних статтях доцільно унормувати форми здійснення такого контролю та інструменти. На сьогодні найбільш важливим суб'єктом громадського контролю є громадські ради. Проте їх діяльність вимагає підвищення ефективності та збільшення кількості таких структур при органах муніципального управління. Доцільним є запровадження громадського аудиту різних питань участі в муніципальному управлінні. Недостатньо в м. Одеса використовується інструмент громадських експертиз нормативно-правових

актів, які прийняті муніципальними органами.

9. В м. Одеса необхідно для удосконалення залучення громадян до участі в муніципальному управлінні використати світовий досвід. Доцільним є впровадження досвіду Нідерландів в частині спираючись на муніципальне управління на активну частину споживачів муніципальних послуг; проведення моніторингу впровадження та використання муніципальною владою інформаційно-комунікаційних форм електронної взаємодії з громадськістю; а також досвіду Румунії в сфері створення дорадчих комітетів, які складаються з представників місцевої громади. Потребує більш ширшого впровадження в практику муніципального управління Одеси такі форми залучення участі громадян як організація електронного діалогу/дискусійних форумів для спілкування з місцевими політиками; забезпечення Інтернет-доступу в бібліотеках, школах, спортивних установах, торгівельних центрах, автовокзалах; імплементація навчальних програм щодо використання ІКТ; використання муніципалітетами соціальних мереж (Facebook, Twitter, YouTube). Доцільним для впровадження в м. Одеса є проекту інтерактивна міська рада за яким мешканці мають можливість дивитись засідання ради та брати в них участь, перебуваючи вдома чи в дорозі. Необхідним також є використання зарубіжного досвіду в сфері громадського контролю через розширення його видів (громадський моніторинг з боку громадських організацій (Королівство Швеція); відео спостереження можливих контактів службових осіб органів місцевого самоврядування із приватними особами під час виконання повноважень (Республіки Польща); максимальне висвітлення в ЗМІ результатів діяльності (Угорська Республіка); реєстрація помилок службових осіб зазначених органів, їх навмисних та випадкових порушень чинних правил, їх наслідків, заохочування позитивних дій посадових і службових осіб зазначених органів, звітності (Королівство Нідерландів); он-лайн система контролю за рухом справ, за розглядом звернень осіб (наприклад, досвід впровадження програми «OPEN» у Північній Кореї).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афонін Е. А. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Е.А. Афонін. К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. 160 с.
2. Бабаєв В. М. Управління великим містом: теоретичні і прикладні аспекти: монографія / В. М. Бабаєв. Х.: ХНАМГ, 2010. 307 с.
3. Безносик А.О. Сучасні форми залучення територіальної громади в міське управління / А.О. Безносик // Часопис Київського університету права. 2014. №3. С. 68-71.
4. Борисова В.И. Особенности применения программно-целевого метода в муниципальном управлении / В.И. Борисова // Теоретические и прикладные аспекты современной науки. 2015. № 9-6. С. 23-27.
5. Бюджет міста Одеси. ЦКГ [ГЛрзУорепЬисЦеI^ou.ia/local-
Бис^eC15201100000/inpo/inp1icalm8?year= 2019&top0i=12](https://www.ckg.gov.ua/local-budjet/15201100000/inpo/inp1icalm8?year=2019&top0i=12)
6. В Одесі обговорювали роль міста і області в процесах зближення України з Європейськ им
Сою'юм.URL:llhttps://www.irfua/v_odesi_obgovoryuvali_rolJnistaJ_oblasti_v
[protsestsa](https://www.irfua/v_odesi_obgovoryuvali_rolJnistaJ_oblasti_v_protsestsa) |< irЬirliennуai^gainireyгореузкітзоуіЕот/
7. Вакуленко В. М. Управління сучасним містом: підручник / В.М. Вакуленко, М.К. Орлатий. К.: НАДУ, 2008. 632 с.
8. Васильєв А.А. Система муниципального управления: учебник / А.А. Васильєв. М.: КНОРУС, 2010. 370 с.
9. Веб-простір Відкрите місто. ІЖГ: <https://omr.gov.ua/ua/open-city/>
10. Воронин А.Р. Основы управления муниципальным хозяйством / А.Р. Воронин. М.: МГУ, 1998. 342 с.
11. Гаврилова И. Н. Местное самоуправление и социальное партнерство в Нидерландах / И. Н. Гаврилова // Государственная власть и местное самоуправление. 2005. № 4. С. 24 - 26.
12. Гонюков Л.В. Основні напрями співпраці влади та громади і необхідні для

- цього умови / Л. В. Гонюков // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. №3. С. 51-55.
13. Гордеев А.Е. Методы муниципального управления / А.Е. Гордеев. М.: Лаборатория книги, 2011. 165 с.
14. Еригорьева Ю.Ю. Методы муниципального управления / Ю.Ю. Еригорьева // III Лужские научные чтения, современное научное знание: теория и практика. - Санкт-Петербург, 22 мая 2015 г. С. 101-105.
15. Дорошенко В.А. Деякі аспекти удосконалення чинного законодавства у сфері здійснення громадського контролю в Україні / В.А. Дорошенко Науково-дослідний інститут публічної політики і соціальних наук. 2020. №6. С. 88-91.
16. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
17. Єгоров І.Ю. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: навчально-методичний посібник / І.Ю. Єгоров. К.: ДП «Укртехінформ», 2013. 250 с.
18. Звіт по результатах громадського аудиту впровадження системи внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в органах місцевого самоврядування. URL: <http://www.frgn.mk.ua/wp-content/uploads/2019/09/Analit19.pdf>
19. Звіт про роботу департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради за 2019 рік. URL: <https://omr.gov.ua/ua/city/departments/dnap/>
20. Зотов В. Б. Система муниципального управления / В.Б. Зотов. Ростов н/Д.: Феникс, 2010. 356 с.
21. Ільченко Н.В. Концепція участі та методи залучення населення до розвитку територіальної громади / Н.В. Ільченко // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. №7. С. 22-28.
22. Інтерактивні технології навчання: круглий стіл. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1212>

23. Ковтун Л. Рівні співпраці влади і громади: шість типологій громадянської у4acTi^ .KoBmyH. URL: [https://mistosite.org.ua/ru/articles/r%D1%96vn%D1%96-sp%D1%96vprac%D1%96-vlady-%D1%96-gromady-sh%D1%96st-luroIc^/oB1%96\]^oTabuашкоуЕисйазPEoB1%96](https://mistosite.org.ua/ru/articles/r%D1%96vn%D1%96-sp%D1%96vprac%D1%96-vlady-%D1%96-gromady-sh%D1%96st-luroIc^/oB1%96]^oTabuашкоуЕисйазPEoB1%96)
24. Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень ехвалений Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи на засіданні 1 жовтня 2009 року. ІЖБ: <http://gt.coe.tP16802eeййБ>
25. Конспект лекцій з дисципліни «Муніципальний менеджмент». ІЖБ: http://dSPACE.tneu.edu.ua/ БП8й'eat/316497/8960/1/Конспект_лекцій.pбЕ
26. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР//Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. ст. 141.
27. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування (іноземний досвід). ІЖБ: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29223.pdf>
28. Кохалик Х. Упровадження інструментів електронної демократії на місцевому рівні: зарубіжний досвід / Х. Кохалик // Ефективність державного управління. 2016. Вип. 3 (48). 4.1. С. 229-236.
29. Кравчук В.М. Діяльність громадських рад: ефективність і перспективи для розвитку народовладдя / В.М. Кравчук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2015. №15. С. 27-29.
30. Круш П. В. Муніципальне управління: навч. посіб. для студ. вузів / П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. К.: Центр навч. л-ри, 2006. 168 с.
31. Лазор О. Я. Місцеве управління: поняття, терміни, визначення / О. Я. Лазор, О. Д. Лазор. - К.: Дакор, 2006. 352 с.
32. Лациба М. Як сформувати громадську раду при органі виконавчої влади / М. Лациба, О. Хмара, І. Згривець. - Л.: Дизайн-студія «Папуга», 2010. 76с.
33. Лехнер Р.В. Муниципальное образование как объект и субъект управления (на примере муниципального образования городской округ - город Барнаул) / Р.В. Лехнер // Ломоносовские чтения на Алтае. 2013. №1. С. 3525-3529

34. Лиска О.Г. Участь територіальної громади в місцевому самоврядуванні / О.Г. Лиска // Державне будівництво. 2008. № 1. С. 21-27.
35. Максимов В.П. К вопросу о сущности и задачах муниципального управления / В.М. Максимов // Вестник Челябинского государственного университета. 2003. №3. С. 40-44.
36. Малиновський В. Муніципальне управління. Сфера діяльності і науки / В. Малиновський // Віче. 2004. №7. С. 57-60.
37. Місто Одеса. Інвестиційний паспорт URL: <https://china.mfa.gov.Ua/storage/app/sites/20/2020/%D0%A2%D0%95%D0%9C%202020/investment-passport-odessa-2019-web.pdf>
38. Морозова Т.Г. Муниципальный менеджмент: Учеб, пособие для вузов / Т.Г. Морозова. М.: Прогресс, 1997. 312 с.
39. Мур кот Л. Світова практика залучення громадян до участі в управлінні місцевими справами / Л. Муркот // Державне управління та місцеве самоврядування. 2013. Вип. 2. С. 262-268.
40. Мусинова Н.Н. Исследование аутентичности понятий: «Местное самоуправление», «местное управление», «муниципальное управление» / Н.Н. Мусинова // Вестник университета. 2014. №16. С. 135-139.
41. Немець Л. М. Муніципальне управління: навчальний посібник для самостійної роботи студентів-магістрантів, які навчаються за спеціальністю «Економічна та соціальна географія» / Л.М. Немець. Харків, 2013. 74 с.
42. Одеса: новости и СМИ. URL: <http://dir.meta.ua/>
43. Оффердал О. Местное самоуправление в Скандинавии / О. Оффердал // Полис. 1999. №2. С. 155 - 167.
44. Підсумки роботи зі зверненнями громадян та запитамі на доступ до URL: <https://www.omr.gov.ua/ua/city/departments/obr/report/>
45. Пінчук С. А. Проблеми практичного застосування форм безпосередньої участі громадян у муніципальному управлінні / С. А. Пінчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Культура

- і соціальні комунікації. 2010. Вип. 2. С. 115-125.
46. Польщиков І. В. Місцеве управління, місцеве самоврядування, муніципальне управління: поняття та співвідношення / І. В. Польщиков // Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2013. Вип. 25. С. 209-220.
47. Приміщення комунальної власності. URL: <https://zakupki.prom.ua/auctions-dgf/auctions?merchantname=26302595+>
48. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. №49. Ст. 2056.
49. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 939/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. №47. Ст. 256.
50. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997. №24. С. 170.
51. Про особливості нарахування плати за оренду майна комунальної власності територіальної громади міста Одеси на період дії карантину та протиепідемічних обмежувальних заходів: Рішення Одеської міської ради № 6121-VII від 10.06.2020 р. URL: <https://omr.gov.ua/ua/acts/council/179885/>
52. Проверка посещаемости. URL: <https://a.pr-cy.ru/tools/traffic/?domain>
53. Пухкал О.Г. Основні проблеми здійснення ефективного громадського контролю органів державної влади в Україні / О.Г. Пухкал // Інвестиції: практика та досвід. 2013. №14. С. 101-104.
54. Радченко А.Н. Основы государственного и муниципального управления: системный подход: Учебник / А.Н. Радченко. Ростов н/Д.: РГУ, 2007. 327 с.
55. Рейтинг міста Одеса 2018. URL: <https://publicityindex.org/city/odesa-5/>
56. Сайт Одеської міської ради народних депутатів. URL: <https://omr.gov.ua>
57. Скороход О. Громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування / О. Скорохід // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України. 2010. Вип. 1. С. 182-190.

58. Соціально активний громадянин. URL: <https://citizen.odessa.ua/>
59. Троицкая Т. В. Понятие и юридическая природа общественной экспертизы / Т. В. Троицкая // Юридический мир. 2006. № 9. С. 67.
60. Хайруллов Д.С. Формы и методы муниципального управления социально-экономическим развитием территории муниципального образования / Д.С. Хайруллов. URL: https://kpfu.ru/docs/F881269975/Xayr_form.pdf.
61. Холдар Д. Г. Посібник з участі громадськості: проект «Голос громадськості» / Д. Г. Холдар, О. Захарченко. К.: Дизайн-студія «іМедіа», 2002. 149 с.
62. Центр звернень громадян в м. Одеса. URL: <https://1535.odessa.ua/catalog/>
63. Чебаненко О. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: посібник / О. Чебаненко. К.: Ленвіт, 2012. 64 с.
64. Чиркин В.Е. Система государственного и муниципального управления: учебник / В.Е. Чиркин. М.: Юристъ, 2005. 412 с.
65. Шарий В. Сутність муніципальної політики як системи стратегічного управління самоврядною діяльністю / В. Шарий // Вісник Національної академії державного управління. 2012. №4. С. 171-177.
66. Шаров Ю. Актуальні проблеми муніципального розвитку: деякі результати досліджень / Ю. Шаров // 36. наук. пр. УАДУ при Президентіві України. 2003. 2 (Вип. 2). С. 361-367.
67. Широков А.Н. Муниципальное управление / А.Н. Широков. М.: КноРус, 2010. 248 с.
68. Шпортюк Н. Економічні методи управління муніципальним господарством країн ЄС: концептуальні підходи / Н. Шпортюк // Публічне адміністрування: теорія та практика. 2014. Вип. 2. С. 23-35.
69. Элерс Д. Местное самоуправление в Еермании / Д. Элерс // Еосударство и право. 2002. №3. С. 68-74.
70. Як підвищити спроможності громадських рад на здійснення громадського контролю? URL: <http://eidos.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/Методичка->

громади.рбг

71. Які партії пройшли до Одеської міської ради: розподіл мандатів URL:
<https://izbirkom.org.ua/news/vybory-20202020/yaki-partiyi-projshli-do-odeskoyi-miskoyi-radi-rozpodil-mandativ/>